

HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2008

Foto Frank Krijger, Rijswijk (ZH)

Werkbezoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw dr. G. ter Horst - ter rechterzijde van voorzitter drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije - aan de Hoge Raad van Adel op 10 april 2008, in gezelschap van de directeur-generaal bestuur van het Ministerie, mevrouw drs. A.C. van Es (tweede van links) en de chef kabinet, mr.dr.s. A.J. Vos (geheel links). De leden van de Raad zijn mr. J.P. Eschauzier en jonkvrouw M. van den Brandeler (ter linkerzijde van de voorzitter), jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Panner-den (ter rechterzijde van de minister) en mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (tweede van rechts); de secretaris is mr. E.J. Wolleswinkel (geheel rechts)

TEN GELEIDE

Met genoegen bied ik U hierbij het verslag van de Hoge Raad van Adel over 2008 aan, waaruit ik enkele onderwerpen nader wil belichten.

Het werkbezoek van mevrouw dr. G. ter Horst, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijks-relaties, de bewindsvrouw die in vergelijking met haar collega's de meeste adviezen van de Hoge Raad van Adel inwint, ervoer de Raad als een hoogtepunt in het verslagjaar.

Daar waar de Wet op de adeldom adelsverleningen tot een minimum beperkt, werd opnieuw voor enkele telgen van één van de oudste inheemse adellijke geslachten de hun vanouds competerende titel van baron en barones erkend.

De Raad heeft vanaf het begin van de toepassing van deze wet het probleem onderkend van de discrepantie die binnen een gezin kan bestaan wanneer kinderen dezelfde achternaam dragen, maar het ene wel en het andere niet van adel is. Advisering op dit punt is helder sedert de uitspraak van de Raad van State dat de datum van de invoering van de Wet op de adeldom bepalend is ten aanzien van de al of niet adellijke geboorte van het kind. De wet kent geen terugwerkende kracht.

Bij het verstrekken van bewijzen van adeldom stuit de Raad regelmatig op het probleem van bewijsvoering bij het ontbreken van akten van de burgerlijke stand uit voormalig Nederlands-Indië. Nederlandse adeldom moet dan door middel van secundaire bronnen worden aangetoond.

De Raad beoordeelt binnen de bestaande wettelijke regelingen vragen omtrent de mogelijke adeldom van personen wier naam lijkt op een adellijke geslachtsnaam. De overheid, in dit geval de staatssecretaris van Justitie, is niet voor het uitbreiden van namen met een tweede bestanddeel. Dat is ten aanzien van personen van adel wel heel beperkend geformuleerd daar volgens de richtlijnen geen enkele wijziging van de adellijke geslachtsnaam kan plaatsvinden. De achtergrond van deze regel is dat geen verwarring mag ontstaan van niet-adellijke familienamen die lijken op adellijke geslachtsnamen. Daarbij wordt niet betrokken de keuzemogelijkheid die ouders inmiddels hebben voor de achternaam van hun kinderen. Doordat de familienaam van de adellijke moeder kan worden gekozen als achternaam voor de nakomelingen ontstaan immers toch familienamen die geheel overeenkomen met adellijke geslachtsnamen, overigens zonder overgang van – alleen langs mannelijke lijn verervende – adeldom. Met begrip voor het tegengaan van vele naamstoevoegingen betreurt de Raad dat een dergelijk verzoek bij een adellijke geslachtsnaam op voorhand negatief moet worden beoordeeld en pleit voor aanpassing van de regelgeving.

De handschriftencollectie van de Hoge Raad van Adel kon aan het eind van het verslagjaar verrijkt worden met de gesubsidieerde aankoop van een zeldzaam wapenboek van de hand van Willem Flessiers, dat dateert uit de tijd van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Anders dan tot nu toe werd aangenomen waren toen wapenherauten actief die gefinancierd werden door het stadhoudelijke hof. Van de betrekkelijk onbekende kunstenaar Flessiers was uitsluitend een thematisch wapenboekje bekend uit een in de negentiende eeuw door de Raad verworven collectie.

Dat deze bronnen belangrijk kunnen zijn voor het uitbrengen van adviezen van de Raad kon gedemonstreerd worden bij de vormgeving van de Nederlandse leeuw in het dit jaar ingevoerde Rijkslogo voor de centrale overheid. Zijn kroon, zwaard en pijlenbundel zijn immers direct afkomstig uit het wapen van de Staten-Generaal, terwijl afgezien van de kleuren de blokjes de graven van Nassau als koningen der Nederlanden symboliseren.

C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter.

JAARVERSLAG 2008

VERSLAG VAN DE RAAD

In 29 (2007: 31) zaken bracht de Hoge Raad van Adel advies uit. Van deze hebben 3 (2) betrekking op adelszaken, 1 (0) op naamswijziging, 14 (10) op wapens, 1 (2) op vlaggen, 6 (4) op emblemen en 4 (10) op ridderlijke orden. In totaal werden 24 (28) nieuwe en 10 (6) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 5 (7) onderwerpen van algemene aard, 3 (1) adelszaken, 1 (0) naamswijzigingen, 8 (7) wapenverleningen en -verbeteringen, 1 (1) vlaggen, 4 (3) emblemen en onderscheidingen, 0 (4) Ridderlijke Duitse Orde en 2 (5) Maltezer Orde. In het filiatierregister werden 132 (125) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

Op 10 april bracht de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw dr. G. ter Horst, een werkbezoek aan de Hoge Raad van Adel. Zij werd daarbij vergezeld door de directeur-generaal bestuur, mevrouw drs. A.C. van Es, en het hoofd afdeling kabinetzaken, mr.drs. A.J. Vos. Na de kennismaking vond een rondleiding plaats door het gebouw van de Raad, waarbij ter illustratie van de werkzaamheden diploma's en andere stukken, die betrekking hadden op zaken waarover de Raad de afgelopen tijd advies uitbracht, werden getoond. Vervolgens woonden zij een gedeelte van de vergadering van de Raad bij. Daarbij liet de minister zich informeren over het huidige adelsbeleid en kwamen praktische zaken, zoals de huisvesting van de Raad, ter sprake. Naar aanleiding van een recente rechterlijke uitspraak, waarbij de verplichting tot het vermelden van adellijke titulatuur op alle overheidsdocumenten werd bevolen, sprak de voorzitter namens de Raad de wens uit van aanvullende regelgeving.

Bij haar vertrek sprak de minister haar dank uit voor het informatieve werkbezoek, waarvan zij veel had geleerd. Zij had waardevolle woorden voor de waardevolle traditie die de Raad door zijn werkzaamheden levend houdt in de hedendaagse vluchtige maatschappij.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad traditiegetrouw bij de Nieuwjaarsontvangst op Paleis Noordeinde, de 4 mei-herdenking te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal.

Hij was op 8 maart mede namens de Raad aanwezig bij het jaarlijkse Interridderlijk Overleg tussen de verschillende ridderschappen, waarbij traditiegetrouw de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer gehouden in het Evert Zoudenbalch Huis te Utrecht.

Op 20 mei ontvingen voorzitter en secretaris mr. F.J.M. Houben, de enkele jaren geleden benoemde voorzitter van het Kapittel voor de Civiele Orden, voor een kennismakingsbezoek.

Bij uitzondering vond de najaarsvergadering van de Raad op 7 november in het buitenland plaats. Voorzitter, leden, secretaris en partners viel een ontvangst door S.D. Carl Philipp Fürst zu Salm-Salm op zijn Wasserburg Anholt te Isselburg (Duitsland) ten deel. Terwijl de partners een rondleiding door het park kregen van museumdirecteur/archivaris mr. D. van Krugten, vergaderde de Raad in de porseleinkamer van het Schloss. Na de gezamenlijke lunch in het waterpaviljoen van het Parkhotel op de voorburch verzorgde mr. Van Krugten nog een uitgebreide rondleiding door het schilderijmuseum.

De voorzitter, secretaris en wetenschappelijk medewerker verleenden hun medewerking aan het radio-programma 'Verre Verwanten', waarin zij werden geïnterviewd over adelszaken en overheids-heraldiek. Het programma van TELEAC werd uitgezonden op 19 januari.

Adelszaken

De Raad verstreekte de *Rechtbank 's-Gravenhage op diens verzoek een verklaring van adeldom voor een te Batavia (voormalig Nederlands-Indië) geboren Australische staatsburger*, die niet beschikte over een overeenkomstig de plaatselijke voorschriften door een bevoegde instantie opgemaakte geboorteakte. De bij beschikking van de rechtbank d.d. 19 mei 2008 vastgestelde geboortegegevens zijn op 5 september d.a.v. ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand van 's-Gravenhage. De geboorte van betrokkene werd vervolgens ingeschreven in het filiatierregister van de Nederlandse adel.

Op een verzoek van een in Duitsland wonende Nederlandse edelman om zijn vóór de inwerkingtreding van de Wet op de adeldom geboren erkende zoon alsnog door middel van een adoptie naar Duits recht in te laten schrijven in het filiatieregister van de Nederlandse adel, adviseerde de Raad negatief. Hij verwees daarbij naar de specifieke uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 5 januari 2005, waarin bepaald wordt dat artikel 3 van de Wet op de adeldom geen terug-werkende kracht heeft en dat voor de overgang van adeldom op buiten het huwelijk geboren kinderen alleen de geboortedatum van belang is, zowel voor erkende als voor geadopteerde kinderen. Volgens Nederlands adelsrecht kan noch een Nederlandse noch een buitenlandse adoptie verandering in de status van de erkende zoon brengen.

Op een verzoek van een minderjarige erkende zoon van een edelman, die geboren is vóór de inwerkingtreding van de Wet op de adeldom (1 augustus 1994), om ingeschreven te worden in het filiatieregister van de Nederlandse adel nu zijn ouders voornemens waren alsnog een huwelijk te sluiten, adviseerde de Raad negatief. Afgezien van het feit dat het begrip ‘wettiging door opvolgend huwelijk’ niet meer volgens Nederlands recht bestaat, is erkenning van een vaderloos kind door de partner van de moeder bij gelegenheid van hun huwelijk of een daarmee vergelijkbaar samenlevings-verband nog steeds mogelijk, maar dit was hier niet aan de orde. Verzoeker heeft immers een vader door wie hij al kort vóór zijn geboorte was erkend en wiens naam hij draagt. Voorts brengt omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk of omgekeerd geen wijziging in de al of niet bestaande familierechtelijke betrekkingen met kinderen die voor de omzetting zijn geboren (artt. BW 1:77a en 80g).

De Raad kon zich ook in zijn huidige samenstelling vinden in zijn in 1991 genomen besluit om positief te adviseren op verzoeken van leden van het adellijke geslacht Van Coeverden tot erkenning van de titel baron op allen. Nakomelingen in mannelijke lijn van dit geslacht, dat vóór 1795 in verschillende ridderschappen zitting heeft gehad, kunnen dit recht nog altijd doen gelden. Mede op grond van de erkenning bij K.B. van 28 april 1826, nr. 15, voor Johannes Wolter van Coeverden, behorende tot een uitgestorven tak, van de titel baron (die weliswaar wegens niet lichten van het diploma in hetzelfde jaar weer verviel) is voor een aantal leden van het geslacht Van Coeverden in de jaren 1991-1992 bij K.B. de titel van baron op allen erkend.

Ridderlijke Orden

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werden in het verslagjaar verklaringen van admittie tot deze orde verstrekt ten behoeve van Gysbrecht Christiaan Johannes baron Speyart van Woerden en van jonkheer Christiaan Willem John Maria Alting von Geusau.

Laatstgenoemde wenste admittie tot de Oostenrijkse afdeling van de Orde. Weliswaar kon de Raad verklaren dat hij aan de (statutaire) voorwaarden van de Nederlandse afdeling voldoet, maar heeft geen competentie tot beoordeling van de voorwaarden van buitenlandse afdelingen.

Naamswijzigingen

In het verslagjaar werden van de staatssecretaris van Justitie geen verzoeken om advies ontvangen inzake wijziging van de naam van een adellijk geslacht. In een aantal gevallen werd informatie verstrekt.

De Raad adviseerde negatief op een verzoek van twee adellijke broers om op grond van de Algemene Maatregel van Bestuur van 6 oktober 1997 (Stb. 463), houdende regels voor geslachtsnaamswijziging, artikel 2 lid 1b, (een deel van) de bedreigde (adellijke) geslachtsnaam van de in haar tak uitgestorven geslachtsnaam van hun grootmoeder aan hun eigen geslachtsnaam toe te voegen. Hoewel verzoekers konden aantonen dat de laatste mannelijke naamdrager kort daarvoor was overleden, beperkt de regeling de mogelijkheid tot de (overigens volledige) bedreigde geslachtsnaam van de moeder. Dat aan de bepaling geen ruimere interpretatie kon worden gegeven, volgt uit de memorie van toelichting bij deze algemene maatregel van bestuur, waarin wordt vermeld dat het beleid er mede op gericht is toeneming van dubbele geslachtsnamen zoveel mogelijk te voorkomen. De verwachting wordt uitgesproken, dat door de mogelijkheid (per 1 januari 1998) voor ouders om te kiezen voor de naam van de moeder allengs deze grond voor naamstoevoeging (namelijk het voorkomen van uitsterven van de geslachtsnaam van de moeder) in belang zal afnemen.

Aangezien het verzoek niet voldeed aan de voorwaarden van artikel 2, lid 1b, heeft de Raad lid 3 van hetzelfde artikel buiten beschouwing gelaten, waarin wordt bepaald dat geslachtsnaamswijziging niet kan geschieden indien

de verzoeker van adel is of de drager van de naam waarvan de toevoeging wordt verzocht tot een adellijk geslacht behoort.

Wapens

In navolging van andere Europese landen heeft de ministerraad besloten het gestileerde Rijkswapen als nieuw beeldmerk voor de (centrale) Rijksoverheid te gaan gebruiken. Op 13 maart bracht de Raad nader *advies uit aan de minister-president, minister van Algemene Zaken*, waarin werd gewezen op de in artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 23 april 1980, nr. 3 (Stb. 206), tot vaststelling van het Rijkswapen gestelde eisen voor het wapenschild, met als kanttekening dat toevoeging van de onder artikel 2 beschreven uitwendige versierselen (kroon, schildhouders en/of devies) facultatief is.

De hoofdarchitect van de Rijksgebouwendienst werd, in het kader van de restauratie van de ‘rookzaal’ van de Eerste Kamer, informeel door ’s Raads secretaris geadviseerd over de volgorde en de kleuren van de wapenschildjes van de provincies en enkele hoofdsteden boven de lambrisering.

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit *een wapen verleend aan de gemeenten Katwijk, Leudal, Maasgouw, Roermond, Teylingen en Wijdemeren* (zie bijlagen). De heer P. Bultsma vervaardigde 4 (5) wapendiploma’s. Vier, tengevolge van herindelingen gevormde gemeenten, namelijk *Aalten, Binnenmaas, Maasgouw en Steenwijkerland wendden zich tot de Raad met een verzoek om advies* inzake een door hen te voeren wapen. Aan het verzoek van de oudste van deze, het op 1 januari 2001 in het kader van de herindeling van Overijssel ontstane *Steenwijkerland*, samengesteld uit de gemeenten Brederwiede, Steenwijk en IJsselham, gaat een lange voorgeschiedenis vooraf. Op de achtergrond speelde nog steeds de ongelukkige gang van zaken rond de wapenverlening aan één van de rechtsvoorgangers, de in 1973 gevormde nieuwe gemeente Steenwijk. Op de aanvraag van deze gemeente werd, na een negatief advies van de Raad, door de Minister van Binnenlandse Zaken afwijzend beschikt, waarna een door haar bij de Raad van State aangetekend beroep werd verworpen. In 1980 accepteerde de gemeente uiteindelijk een wel door de Raad goedgekeurd wapen, maar deze gebeurtenissen hebben de verhoudingen voor lange tijd vertroebeld.

Des te verheugender is het dat rechtsopvolger Steenwijkerland, na een lange periode van voorbereiding, als laatste van de Overijsselse gemeenten alsnog een verzoek indiende en dat dit inmiddels heeft geleid tot de verlening van een wapen waarin alle partijen zich kunnen vinden. In de bijlagen bij het volgende jaarverslag zal hierop nader worden ingegaan. Nu zij alvast vermeld dat de gemeente heeft gekozen voor een wapen, gebaseerd op een in 2003 door het Drents Heraldisch College vervaardigd ontwerp, dat een zilveren kruis vertoont op afwisselend blauwe en groene kwartieren. Hieraan is een rood hartschild met een gouden anker toegevoegd, dat in de plaats is gekomen van de vervallen paus Clemens die voorheen als schildhouder fungeerde.

Het Gelderse *Aalten* is één van de laatste gemeenten in de per 1 januari 2005 heringedeelde Achterhoek, die nog niet in het bezit is van een wapen. De te kiezen naam voor de nieuwe gemeente, die is samengesteld uit de oude gemeente Aalten en Dinxperlo, lijkt de belangrijkste reden voor dit oponthoud te zijn geweest. Nadat reeds in 2006 inlichtingen waren gevraagd inzake de te volgen procedure, werd op 26 juni een email ontvangen waarin in afwachting van nadere besluitvorming informeel om advies over enkele ‘uitgangspunten’ werd gevraagd. Deze behelsden dat de (voorlopige) naam Aalten zou worden gehandhaafd en dat, blijkbaar ter compensatie, van Dinxperlo het wapen zou worden overgenomen. In het antwoord werd er op gewezen dat dit een zeer ongewoon scenario zou betreffen – bij overname van de naam van een gemeente pleegt, indien niet voor een nieuw wapen wordt gekozen, juist het wapen van diezelfde gemeente te worden gecontinueerd – maar dat hieraan waarschijnlijk wel medewerking zou kunnen worden verleend. Wel zou het in dat geval wenselijk zijn om, zonder de essentie daarvan aan te tasten, enkele (niet nader genoemde) wijzigingen in het wapen van Dinxperlo aan te brengen. In de op 30 september ontvangen officiële adviesaanvraag verklaarde de gemeente hiermee in te stemmen. Alvorens het echter tot een advies had kunnen komen, werd op 9 oktober telefonisch meegedeeld dat de aanvraag was ingetrokken, hetgeen bij brief van 22 oktober werd bevestigd. Inmiddels is, na een volksraadpleging, definitief voor de naam Aalten gekozen, waarbij ten aanzien van het wapen alle opties zijn opengelaten. Nadere berichten dan wel voorstellen van de gemeente daaromtrent worden afgewacht.

Op 1 januari 2007 werd een herindeling van het westelijk deel van Midden-Limburg geëffectueerd, hetgeen leidde tot het ontstaan van vier nieuwe gemeenten, Leudal, Maasgouw, Roerdalen en Roermond geheten. Leudal en

Roermond hadden reeds in 2007 een verzoek ingediend, hetgeen in het verslagjaar leidde tot een koninklijk besluit van wapenverlening en **Maasgouw** volgde in 2008 met hetzelfde positieve resultaat (zie bijlagen). Van de gemeente Roerdalen werd nog niets vernomen.

De gemeente **Binnenmaas**, in de Hoekse Waard (Zuid-Holland) gelegen, werd op 1 januari 2007 op eigen initiatief gevormd uit de oude gemeente van die naam en 's-Gravendeel. Bij brief van 22 oktober werd een ontwerp voorgelegd ten aanzien waarvan op 14 november werd geadviseerd. Tot op heden werd hierop geen reactie ontvangen en in dit stadium kunnen dus nog geen inhoudelijke mededelingen worden gedaan.

Voorts bereikten de Raad *verzoeken om advies ten behoeve van vier (privaatrechtelijke) kerkelijke lichamen, te weten het bisdom Haarlem-Amsterdam, de basilieken van de H. Amelberga te Susteren en de H. Plechelmus te Oldenzaal, en de Algemene Kerkenraad van de protestantse gemeente Rhenen.*

Het bisdom Haarlem viert in 2009 zijn 450-jarig jubileum. Naar aanleiding daarvan werd van de Heilige Stoel toestemming verkregen om de naam te wijzigen in **bisdom Haarlem-Amsterdam**. Men wenste hiermee zowel de belangrijke positie van Amsterdam als hoofdstad als de veel grotere internationale bekendheid van de stad tot uitdrukking te brengen. De naamswijziging diende volgens het bisdom ook tot uiting te komen in een aanpassing van het wapen, waartoe door het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek in Nederland bij brief van 20 november een verzoek werd gedaan. Dit heeft intussen geresulteerd in een koninklijk besluit waarbij het oude bisdomswapen, zijnde in rood een zilveren kruis, met de drie zwarte Amsterdamse schuinkruisjes is vermeerderd. In het jaarverslag over 2009 zal hier uitvoeriger op worden ingegaan.

De **basiliek van de H. Amelberga te Susteren** (Limburg) is de laatste van de thans 21 basilieken die, in 2006, tot deze waardigheid is verheven. Anders dan te doen gebruikelijk was in dit geval niet het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek ingeschakeld, maar richtte het kerkbestuur zich bij brief van 28 april rechtstreeks tot de Raad. Het bestuur bleek zich goed te hebben voorbereid door een ontwerp voor te leggen dat aan de voor basilieken gangbare indeling voldeed. Dit houdt in dat de bovenhelft van een doorsneden schild twee voorwerpen uit de eredienst, het conopeum en het tintinnabulum, bevat en dat in een gedeelde benedenhelft (heraldisch) rechts een referentie aan de heilige en links het gemeentewapen wordt geplaatst. De invulling van het ontwerp gaf wel aanleiding tot enige kritische beschouwingen die in het volgende jaarverslag aan de orde zullen komen, maar inmiddels is een wapen verleend dat in de benedenhelft een abdissenstaf en een vereenvoudigde versie van het oude gemeentewapen van Susteren vertoont.

Het bestuur van de **basiliek van de H. Plechelmus te Oldenzaal** (Overijssel) had het vervaardigen van een ontwerp wel aan het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek overgelaten. Bij brief van 17 oktober werd dit aan de Raad voorgelegd. Uiteraard voldeed dit ontwerp aan de gestelde eisen, maar inhoudelijk bleken ook in dit geval enkele wijzigingen gewenst. Het inmiddels tot stand gekomen koninklijk besluit beschrijft een in het volgende jaarverslag nader te bespreken wapen dat in het variabele 'derde kwartier' een keltisch kruis boven een zee laat zien.

Zeer ongewoon was een namens de **Algemene Kerkenraad van de protestantse gemeente Rhenen** op 19 juni ontvangen verzoek om te adviseren over een nieuw kerkzegel. Dit verzoek had een bijzondere achtergrond. De bevestiging c.q. verlening van wapens is in eerste instantie gebaseerd op het Soeverein Besluit van 24 december 1814, nr. 32. Waarschijnlijk heeft dit besluit alleen betrekking op publiekrechtelijke lichamen, maar tengevolge van een (te) ruime interpretatie bevestigde de Raad in de daaropvolgende jaren ook wapens van een klein aantal privaatrechtelijke instanties dat daartoe een verzoek had ingediend. Als enige van heel Nederland bevond zich daaronder de kerkenraad van de hervormde gemeente te Rhenen die een vermoedelijk voornamelijk als zegel gebruikt wapen had ingestuurd dat een granaatappel voorstelde. Tengevolge van de fusie per 1 januari 2007 van de hervormde en gereformeerde gemeenten te Rhenen in het kader van de Protestantse Kerk Nederland kwam intern de vraag naar voren of dit wapen eventueel opnieuw in aanmerking zou komen om bij koninklijk besluit te worden bevestigd. De Raad oordeelde dat daarvoor onvoldoende gronden aanwezig waren, maar liet weten gaarne in te stemmen met handhaving van het wapen (als zegel).

EMBLEMEN

Van de zijde van het Ministerie van Defensie werden in het verslagjaar vier adviesaanvragen ontvangen inzake een vast te stellen embleem. *De Commandant Zeestrijdkrachten diende verzoeken in ten behoeve van het Amfibisch Gevechtssteunbataljon (AGB), de Defensie Duikschool (DDS) en het Opleidingscentrum Amfibisch (OCAMFIB), en de Commandant Luchtstrijdkrachten deed zulks voor het Defensie Helikopter Commando (DHC).*

Embleemontwerpen voor de zeestrijdkrachten worden, in samenspraak met belanghebbenden, vervaardigd door het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en met deze instantie besproken. Voor het **Opleidingscentrum Amfibisch** kwam een ontwerp ter tafel dat was afgeleid van het in 1968 vastgestelde embleem van het vroegere Amfibisch Oefenkamp Texel. Dit vertoonde een gevierendeeld embleem met in het eerste en vierde kwartier in zilver een zwarte landingsboot op een blauw en zilveren zee, in het tweede in rood een drietand waar overheen twee schuingekruiste geweren, alles van goud, en in het derde in goud twee toegewende rode leeuwen, houdende en staande op een zwart anker (wapen gemeente Texel). De Raad had hiermee ingestemd in een tijd dat de (ook op emblemen van toepassing zijnde) ministeriële richtlijnen van 1977, die zo veel mogelijk eenvoud voorschrijven, nog niet bestonden. Het nieuwe ontwerp bleek nog complexer door de inbreng van een nieuw vierde kwartier met in blauw een zilveren uil op een zwarte stok.

Een poging om te komen tot een embleem, dat alleen bestond uit het de essentie van de taken van het OCAMFIB symboliserende eerste kwartier, leed schipbreuk. Vervolgens liep een wijzigingsvoorstel dat er toe zou hebben geleid dat het aantal veldkleuren en -metalen van vier zou zijn teruggebracht tot twee, eveneens op de klippen. Het idee ten slotte om het derde en vierde kwartier te verwisselen, waardoor de metalen en kleuren in plaats van naast tegenover elkaar zouden komen te staan, bereikte wel veilige haven en werd bij beschikking van 16 juni tot embleem verheven. Al met al werd hiermee echter een verre van ideaal resultaat geboekt, reden waarom de Raad in zijn advies van 29 april de aanbeveling deed om toekomstige ontwerpen vooraf te toetsen aan bovengenoemde richtlijnen.

De voor de beide andere diensten ingediende emblemen bleken hier inderdaad aanmerkelijk beter aan te voldoen. Voor het **Amfibisch Gevechtssteunbataljon** was een eenvoudig en aansprekend ontwerp ontwikkeld dat een aanvallende alligator boven een zee laat zien. Na enige heraldisch noodzakelijke aanpassingen, waarbij de groene alligator met rode opengesperde bek op een zilveren veld werd geplaatst en de zee werd samengesteld uit drie golvende banen van groen, zilver en groen, kon hier van harte mee worden ingestemd. Vaststelling van dit embleem heeft inmiddels plaatsgevonden bij beschikking van 6 februari 2009.

Het voor de **Defensie Duikschool** vervaardigde ontwerp bevatte in een gedeeld schild (heraldisch) rechts in zilver een op een stokje rustende uil van natuurlijke kleur en links in blauw een gouden duikershelm. Dit ontwerp werd in zoverre gewijzigd dat de figuren meer gestileerd werden weergegeven en de uil de heraldisch betere kleur zwart verkreeg. Ook dit embleem werd bij beschikking van 6 februari 2009 bekrachtigd.

Met betrekking tot de ontwikkeling van een embleem voor het op 1 januari opgerichte **Defensie Helikopter Commando** had de leiding van de Koninklijke Luchtmacht besloten het personeel van de helikoptereenheden in te schakelen. Om een en ander in goede banen te leiden was aan de Raad tevoren verzocht om enige heraldische aanwijzingen te geven. Dit resulteerde in een creatief ontwerp, waaraan weliswaar nog enkele gebreken kleefden, maar waaruit met handhaving van de basiselementen een fraai en passend embleem viel te modelleren. Na het aanbrengen van de noodzakelijke aanpassingen ontstond een uit drie delen bestaand ensemble, blauw, groen en zwart gekleurd voor respectievelijk de lucht, de aarde en de zee, van elkaar gescheiden door ovale lijnen, waarvan de onderste golvend, en als hoofdbestanddeel een over het geheel geplaatste 'biddende' valk van goud. Hoewel het betreffende advies reeds op 29 april is uitgebracht, werd tot op heden nog niets over de uitkomst vernomen.

VLAGGEN

In het verslagjaar verzocht de nieuwe gemeente **Nieuwkoop** als enige om advies inzake een door haar te voeren vlag. Dit geschiedde bij brief van 31 maart, waarbij een zesdelig ontwerp werd voorgelegd, gebaseerd op het eind 2007 verleende gemeentewapen (zie betreffende jaarverslag). Het ontwerp bestond uit twee delen met in de helft aan de stokzijde een weergave van het gevierendeelde wapen en in de andere helft twee lege banen in de alternerende kleuren rood en geel. De figuratie van het wapen was zodanig vereenvoudigd dat van de adelaar en de vos alleen de koppen en hals waren opgenomen en in het vierde kwartier de belletjesstok was weggelaten. Het laatste werd als positief beoordeeld, maar voor het ontwerp als geheel kon weinig enthousiasme worden opgebracht. Er was voorbijgegaan aan het principe dat, mede gezien het belang van een goede herkenbaarheid op afstand, eenvoud voor een vlag nog wezenlijker is dan voor een wapen. In de praktijk houdt dit in dat, indien een wapen meerdere figuren bevat, in een vlag meestal alleen de belangrijkste wordt overgenomen.

In geval van Nieuwkoop is dit het karakteristieke gebroken rad en in zijn advies van 16 juli werd door de Raad als eerste optie dan ook de aanbeveling gedaan om dit rad als enige figuur te plaatsen in het eerste kwartier van een over $\frac{1}{3}$ van de lengte gevierendeelde vlag. Als alternatief werd een op dezelfde wijze gevierendeelde vlag met alle figuren, geplaatst op gelijke afstanden van de delingslijn, voorgesteld. Hoewel kwalitatief van mindere orde zou hiermee in elk geval de onnodige verdeling in zes vlakken ongedaan zijn gemaakt. Zoals reeds voorzien, koos de

gemeente voor het alternatief ontwerp, dat bij raadsbesluit van 6 november werd vastgesteld.

Een informeel advies door 's Raads secretaris werd uitgebracht inzake een vlag voor *Zeeuws-Vlaanderen*, ontworpen door de heer D. de Koning in zijn hoedanigheid van secretaris van de Stichting 'De Zeeuws-Vlaamse Vlag'. Zeeuws-Vlaanderen is uiteraard geen publiekrechtelijk lichaam, maar binnen de samenstellende gemeenten Hulst, Sluis en Terneuzen bleek de wens te leven om voor dit gebied met zijn eigen specifieke karakter tot een overkoepelend symbool te komen. Het resultaat is een fraai en herkenbaar geheel geworden, bestaande uit zes banen die de helft van de vlag bestrijken, boven rood, wit en rood en beneden blauw, wit en blauw en daartussenin een golvende gele baan waarop een uit de onderste 'golf' oprijzende zwarte leeuw. Deze vlag werd door de burgemeesters van de drie gemeenten, waarin Zeeuws-Vlaanderen is opgedeeld, in een gezamenlijk besluit van 17 december vastgesteld.

Secretaris en personeel

De secretaris nam deel aan het periodiek overleg, mede namens de werkgroep titulatuur van de Nederlandse Adelsvereniging (NAV), met het Agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) betreffende de volledige en juiste vermelding van adellijke familienamen, titels en predikaten op officiële documenten.

De wetenschappelijk medewerker splitste de archieven Schimmelpenninck van der Oije, Steengracht en Oosterland, die afkomstig van de Stichting der heerlijkheden Oosterland, Sirjansland en Oosterstein tijdelijk bij de Raad zijn ondergebracht. Hij maakte een plaatsingslijst voor het familiearchief Schimmelpenninck van der Oije. Een klein deel van zijn tijd besteedde hij aan zijn dissertatie over Oost-Nederlandse adelscultuur in de zestiende en zeventiende eeuw.

Na zijn pensionering hervatte dr. J.C. Kort enig inventarisatiewerk op vrijwillige basis. Zo maakte hij een inventaris van het aan de Raad overgedragen huisarchief Groot Haesebroek te Wassenaar.

Onder leiding van mevrouw J. de Roy van Zuydewijn werd het in 2007 aan de Raad overgedragen familiearchief Hoeufft materieel verzorgd, terwijl verspreid over het verslagjaar kleine restauratie-werkzaamheden werden uitgevoerd.

De tweede medewerker stelde de aanwinstenlijsten 88 en 89 van de bibliotheek samen, die ook via de website van de Hoge Raad van Adel geraadpleegd kunnen worden. 29 (14) jaargangen van tijdschriften werden gebonden door boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage.

Publicaties

De secretaris publiceerde naar aanleiding van een belangrijke aankoop door de Raad (zie hierna) zijn artikel 'Willem Flessiers, wapenheraut in de Republiek' in het Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie 2008. Hij vervolgde zijn serie artikelen 'Overheidsheraldiek' en 'Uit de collecties van de Hoge Raad van Adel' in 'De Nederlandsche Leeuw', tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. De wetenschappelijk medewerker nam zitting in een redactiecommissie die een publicatie voorbereidt over de geschiedenis van de Ridderschap van Gelderland. Tevens trad hij op als eindredacteur van 'Virtus, jaarboek voor adelsgeschiedenis'.

Archief en collecties

Gedurende het gehele verslagjaar werd actie ondernomen om fondsen te werven voor de *aankoop van een zeldzaam wapenboek uit 1656, vervaardigd door de Haagse kunstschilder Willem Flessiers*, van wie in de handschriftencollectie van de Raad reeds een kleiner manuscript uit 1652 aanwezig was. Het door een internationale antiquaar te koop aangeboden handschrift bestaat uit ingebonden tekeningen van de wapens van de leden der Staten-Generaal, van die van de afgevaardigden uit de Staten van de afzonderlijke provinciën, en van de ridderschap van Holland (waaronder de aankomend stadhouder prins Willem III). De verschillende hoofdstukken worden voorafgegaan door gewestelijke herauten in wapenkleed en met wapenschild, staande in een landschap. Eén van de inleidende bladzijden bevat het zelfportret van de tekenaar en op verschillende plaatsen zijn bijdragen over heraldische theorievorming opgenomen. Het geheel werd in 1656 door de maker aangeboden aan de Staten-Generaal en kan als een uniek initiatief binnen een (jonge) Republiek als die van de Verenigde Nederlanden worden gezien. Aan het einde van het jaar kon tot aankoop worden overgegaan door een genereuze bijdrage van het SNS Reaal Fonds, die de helft van de aankoopsom subsidieerde. Eerder zegden de Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven en de Ridderschap van Gelderland aanzienlijke geldbedragen toe. Dankzij deze bijdragen kon dit historisch belangwekkende werk voor Nederland worden behouden.

Dankzij de oplettendheid van mr. O. Schutte, oud-secretaris van de Raad, werd op de kijkdag in november van de veiling (wijlen jhr. mr. M.A.) Beelaerts van Blokland bij Burgersdijk & Niermans te Leiden het in de collectie van de Raad als vermist geregistreerde handschrift betreffende het geslacht Burmania gesignaleerd en nadien door hem terugbezorgd.

Mevrouw L.E. van Haersma Buma-barones Schimmelpenninck van der Oije te Voorschoten droeg evenals in 2007 handschriften aan de Raad in eigendom over, die afkomstig zijn van haar grootvader jonkheer dr. W.A. Beelaerts van Blokland, destijds lid van de Raad. Hieronder bevond zich het door wijlen haar moeder, mevrouw J.M. barones Schimmelpenninck van der Oije-Beelaerts van Blokland, beheerde *archief van de buitenplaats Groot Haesebroek te Wassenaar*, alwaar laatstgenoemde geboren was. Bij de inventarisatie bleek, dat het archief tevens stukken bevat van de hofsteden Klein Haese-broek, Duinstee en Wildrust. Daarin werden ook charters aangetroffen betreffende grondbezit te Wassenaar van het Hofje van Hoogelande te Den Haag, waarvan het archief in het Haags Gemeentearchief berust.

Met jonkheer W.H. Hoeufft te Amersfoort werd een bruikleenovereenkomst gesloten betreffende de overdracht van de *pendantportretten van Laurens Pieter van de Spiegel (1737-1800), raadpensionaris van Holland, en zijn echtgenote Digna Johanna Ossewaerde (1741-1813)*, geschilderd door Pieter Oets in 1780. Hun zoon Cornelis Duvelaer van de Spiegel werd bij K.B. van 16 september 1815 verheven in de Nederlandse adel. De portretten van de laatste raadpensionaris en zijn vrouw zijn borststukken in ovaal, geschilderd op doek en beide groot 40,5 x 32,5 cm. Ze hebben een plaats gekregen in de Raadzaal.

Van de Stichting Familie Van Hoogstraten werden ten behoeve van de handschriftencollectie van de Raad enkele manuscripten aangekocht, die geen relatie hebben met de familie. Ze zijn verzameld door de luitenant-generaal J.W.P. van Hoogstraten (1860-1941) en vormen thans de Collectie J.W.P. van Hoogstraten, bestaande uit wapenkwartierstaten en genealogische fragmenten.

Mevrouw M.T.W. barones van Hövell tot Westervliet en Wezeveld droeg een pak ambtelijke stukken over, afkomstig van haar vader, mr. A.M.J. baron van Hövell tot Westervliet en Wezeveld, die van 1977-1987 lid van de Raad was.

De heer J.G. Burlage te Middelburg schonk het hem door vererving aangekomen *adelsdiploma van jonkheer mr. Martinus Elisa Johannes Jacobus van Lidth de Jeude (1853-1916)*. Door het overlijden in 1946 van de zoon van de in 1911 genobiliteerde, is deze adellijke tak van het geslacht Van Lidth de Jeude in mannelijke lijn uitgestorven. Door deze schenking is het document weer terug bij de instantie die aan de basis van de verlening stond.

Externe dienstverlening en website

Medewerking werd verleend aan het themanummer 'Adel' (eindredacteur Elisabeth Wytzes), dat in september door Elsevier's Weekblad werd uitgebracht. De eerste medewerker maakte een lijst van thans nog bloeiende Nederlandse adellijke geslachten met inbegrip van de nog uitsluitend in het buitenland voortlevende families.

De uitzending van het TELEAC radioprogramma 'Verre Verwanten', waaraan de voorzitter, secretaris en wetenschappelijk medewerker hun medewerking verleenden, werd aan de website gekoppeld waardoor een virtueel bezoek aan het gebouw van de Raad kan worden gebracht.

Raadpleging van de website van de Hoge Raad van Adel, die de afgelopen jaren door circa duizend belangstellenden per maand werd bezocht, is door de vernieuwde vormgeving in 2007 verdubbeld.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 872 (2007: 982) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. De ingekomen brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 208 (255) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 132 (190) adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 140 (135) genealogie, 248 (226) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 33 (39) vlaggen, 89 (113) filiatierregister, 20 (21) burgerlijke stand en 2 (3) naamsveranderingen.

Er zijn 139 (174) bezoeken aan de leeszaal gebracht. In tegenstelling tot het vorige verslagjaar waren er geen groepsrondleidingen.

Gebouw en materieel

Gespecialiseerde stucwerkers repareerden in het voorjaar een gedeelte van het negentiende-eeuwse plafond van de benedenverdieping, waarin acuut scheuren waren ontstaan.

In samenwerking met het Nationaal Archief en de Rijksgebouwendienst werden plannen ontwikkeld om de archiefruimte in het gebouw van de Raad zodanig aan te passen dat aan de verscherpte eisen van de Archiefwet kan worden voldaan. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verleent de Raad steeds voor een periode van tien jaar machtiging tot opschorting van overbrenging van archiefbescheiden van de Raad over de periode 1814-heden.

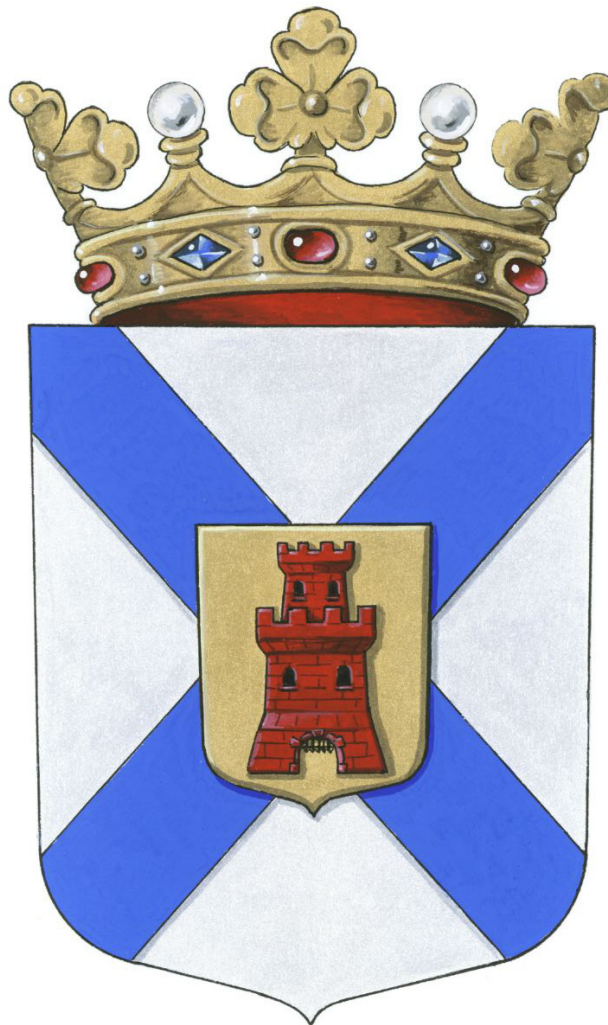
Vanwege het aflopen van deze termijn per 31 december 2009 is door de Rijksgebouwendienst (Ministerie van VROM) een verbouwingsplan opgesteld, waarvoor inmiddels een begrotingswijziging in de Voorjaarsnota 2009 van het Ministerie van Financiën (huisvesting Hoge Colleges van Staat) is ingediend.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 22 april 2009.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

KATWIJK

ZH

K.B.22 september 2008
no:08.002217

In zilver een schuinkruis van azuur en in een hartschild van goud een dubbele burcht van keel, beide delen met vier kantelen, geopend van het veld met een opgetrokken valhek van sabel, en verlicht van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Diploma:
8 oktober 2008

KATWIJK

Deze gemeente werd bij Wet van 30 juni 2005 (Stb. 375) met ingang van 1 januari 2006 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Katwijk, Rijnsburg en Valkenburg.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens toegekend:

Voor Katwijk bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 december 1817: *van zilver, beladen met een sautoir van lazuur.*

Voor Rijnsburg bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816: *van zilver, beladen met een dubbelde toren van keel.*

Aan Valkenburg verleend bij Koninklijk Besluit van 23 december 1952, nr. 39: *in goud een gekanteelde burcht van keel, op welks hoektinnen twee toegewende valken van sabel zitten. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

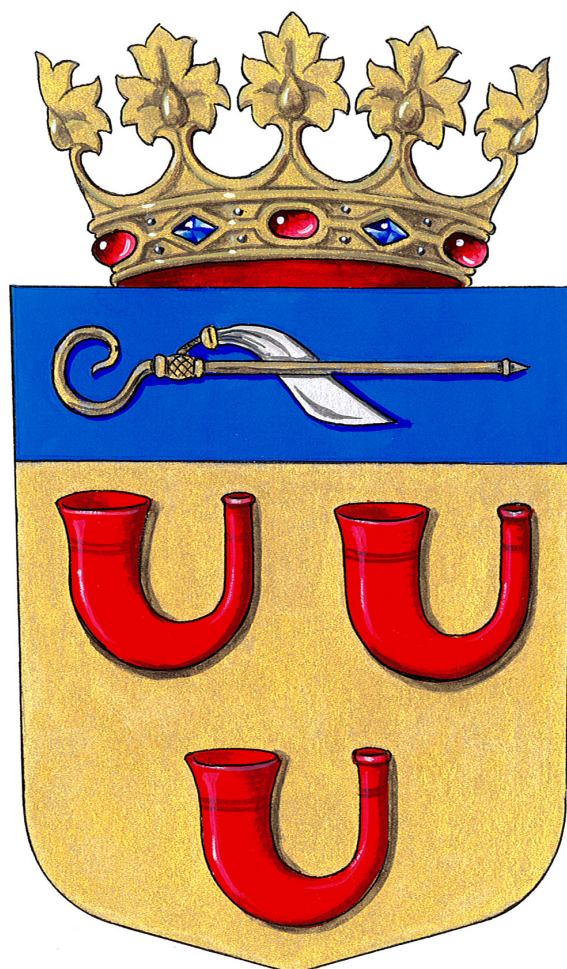
Gezien het feit dat van de drie samenstellende gemeenten (het oude) Katwijk veruit de grootste was, had haar historische wapen, voorstellende het schuinkruis van de H. Andreas, beschermheilige van de vissers, zonder meer kunnen worden gecontinueerd. Het nieuwe gemeentebestuur sprak in zijn adviesaanvraag van 29 oktober 2007 echter een voorkeur uit voor een wapen waarin tevens symbolen van Rijnsburg en Valkenburg zouden zijn opgenomen. Daartoe werden diverse mogelijkheden besproken, waaronder een door de gemeente naar voren gebracht idee van een gevierendeeld wapen met in I en IV Katwijk en in II en III de burchten van Rijnsburg respectievelijk Valkenburg. Behalve dat dit een nogal overladen geheel zou betekenen, zou bij dit voorstel in twee van de vier velden een omkering van kleuren en metalen moeten plaatsvinden. Een tweede voorstel, waarbij de beide burchten in de kwartieren van het wapen van Katwijk zouden worden geplaatst, bleek evenmin ideaal, omdat de vorm van een driehoek zich slecht leent voor een burcht, zeker een tweedelige, waardoor deze (te) klein zouden uitvallen.

Een andere optie gebaseerd op het wapen van Katwijk, namelijk om hieraan een hartschild met één burcht toe te voegen, kende geen heraldische bezwaren en leidde ook symbolisch tot een goed resultaat omdat op deze wijze de uitbreiding van Katwijk met de twee kleine gemeenten in een evenwichtige verhouding werd weergegeven. De (fraaiere) burcht van Rijnsburg kwam hierin op het gouden veld van Valkenburg te staan. Tevens werd van de laatste gemeente de (standaard)kroon overgenomen. Deze optie werd door de Raad in zijn advies van 15 januari als ontwerp 2 – als ‘ontwerp’ 1 gold het wapen van het oude Katwijk – aan de gemeente aanbevolen.

Voorts was van een particulier, een kapitein-luitenant ter zee b.d., nog een voorstel ontvangen om het embleem van het opgeheven marinevliegkamp Valkenburg als wapen van de nieuwe gemeente te laten fungeren. Met enige aanpassingen bleek dit inderdaad een aanvaardbaar resultaat op te leveren, hetgeen als ontwerp 3 mede werd voorgelegd. Dit ontwerp liet een golvend doorsneden wapen zien met in I een burcht als in het hartschild van ontwerp 2 en in II een ‘zee’, bestaande uit zes golvende banen, afwisselend blauw en zilver. Als nadelen van dit ontwerp zouden kunnen worden gezien dat het zich (te ver) verwijderde van het oorspronkelijke St. Andreaskruis en een zekere gelijkenis vertoonde met het provinciewapen van Zeeland. Mede daardoor viel de keuze van de gemeente op ontwerp 2.

Bij Koninklijk Besluit van 22 september 2008, nr. 08.002217, werd aan de gemeente Katwijk het volgende wapen verleend: *in zilver een schuinkruis van azuur en in een hartschild van goud een dubbele burcht van keel, beide delen met vier kantelen, geopend van het veld met een opgetrokken valhek van sabel, en verlicht van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

LEUDAL

L.

K.B. 1 december 2008
no: 08.003419

In goud drie hoorns van keel; in een schildhoofd van azuur een liggende abdissenstaf van goud, met sluier van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

Diploma
8 januari 2009

LEUDAL

Deze gemeente werd bij Wet van 14 september 2006 (Stb. 422) met ingang van 1 januari 2007 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Haelen, Heythuysen, Hunsel en Roggel en Neer.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens verleend:

Aan Haelen bij Koninklijk Besluit van 25 november 1991, nr. 91.009328: *in goud drie hoorns van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

Aan Heythuysen bij Koninklijk Besluit van 14 juli 1992, nr. 92.005155: *gedeeld; I in azuur een abdissestaf met sluier van goud; II in goud drie horens van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Aan Hunsel bij Koninklijk Besluit van 22 december 1952, nr. 10: *doorsneden; I gedeeld; a van goud en keel van tien stukken; b in goud drie posthoorns van keel, beslagen van zilver, geplaatst 2 : 1; II in goud een dubbele adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel.*

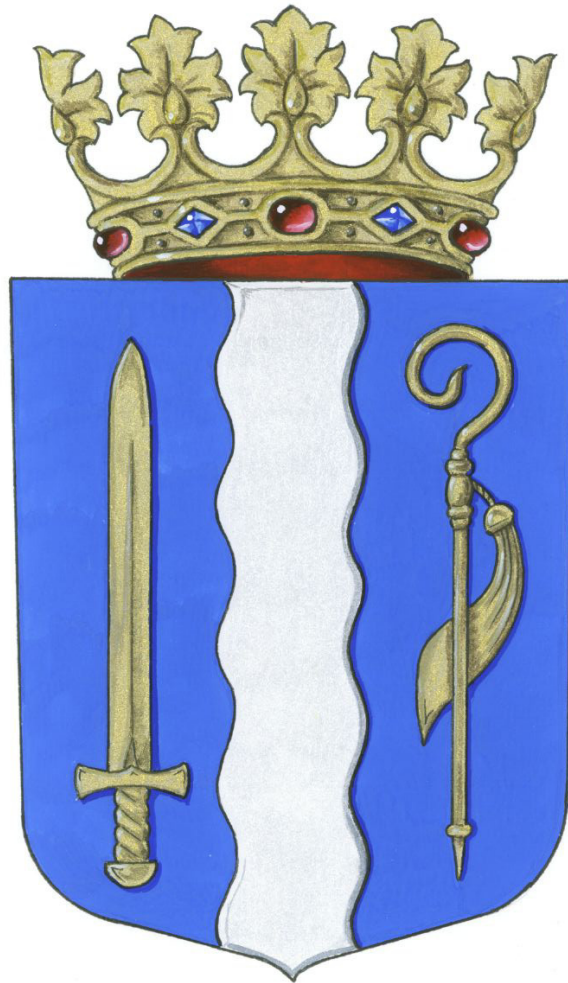
Aan Roggel en Neer (onder de toenmalige naam Roggel) bij Koninklijk Besluit van 15 september 1992, nr. 92.006739: *in goud een gothische kerk met een roosvenster boven de ingang, een middentoren met drie vensters en twee kleinere zijtorens, de torens getopt met kruisjes, alles van keel en gevoegd van sabel, het roosvenster beladen met een schild van goud, waarop drie hoorns van keel, de kerk boven vergezeld van een liggende sleutel van azuur, de baard naar rechts en naar boven gericht. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Bij brief van 11 juni 2007 was een door de Commissie Heraldiek van het Limburgs Genootschap voor Oudheidkunde en Geschiedenis vervaardigd ontwerp voorgelegd, dat drie rode hoorns op een gouden veld liet zien en een schildhoofd waarop schuingekruist een abdissestaf en een zwaard. Dat de drie hoorns, ontleend aan het vroegere graafschap Horne, niet in het wapen konden worden gemist, was van meet af aan duidelijk. Het grondgebied van het graafschap kwam voor een aanzienlijk deel met dat van de nieuwe gemeente overeen en de hoorns waren dan ook op verschillende manieren in alle vier de vervallen wapens opgenomen. Anders lag dit bij de figuratie van het schildhoofd, die diende ter representatie van het voormalige vorstendom Thorn. Aangezien een abdis zowel de wereldlijke (als Fürstin) als de geestelijke macht over dit vorstendom bezat, was deze symboliek op zich geslaagd te noemen, alleen niet in verband met Leudal. Hoewel er wel sprake was van enige banden, was de kern van het vorstendom, zijnde de abdij, niet in Leudal gelegen, maar in het plaatsje Thorn dat als gemeente was opgegaan in de eveneens op 1 januari gevormde nabuurgemeente Maasgouw.

De conclusie was derhalve dat de betreffende symboliek met veel meer recht zou kunnen worden toegepast in een wapen voor Maasgouw. In plaats daarvan werd aan Leudal voorgesteld om, gelet op deze naam, de drie hoorns te laten vergezellen door een versmalde golvende blauwe dwarsbalk als symbool voor het beekje de Leu. De gemeente kon zich, overigens zonder opgaaf van redenen, niet vinden in dit voorstel en daarom werd in een tweede advies als alternatief het ontwerp van de commissie voorgesteld, met dit verschil dat het schildhoofd wel de reeds in het wapen van Heythuysen aanwezige abdissestaf zou bevatten, maar niet het zwaard. Na enig beraad besloot de gemeente hiermee in te stemmen.

Bij Koninklijk Besluit van 1 december 2008, nr. 08.003419, werd aan de gemeente Leudal het volgende wapen verleend: *in goud drie hoorns van keel; in een schildhoofd van azuur een liggende abdissestaf van goud, met sluier van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

MAASGOUW

L.

K.B. 17 november 2008
no: 08.003170

In azuur een versmalde golvende paal van zilver, vergezeld rechts van een zwaard en links van een abdissenstaf, beide van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

Diploma
10 december 2008

MAASGOUW

Deze gemeente werd bij Wet van 14 september 2006 (Stb. 422) met ingang van 1 januari 2007 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Heel, Maasbracht en Thorn.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens toegekend:

Aan Heel verleend bij Koninklijk Besluit van 13 december 1991, nr. 91.010055: *doorsneden; I in azuur de buste van de Heilige Lambertus van zilver, de mijter en het rationale geboord van goud; II in goud drie hoorns van keel, geplaatst twee en een. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Aan Maasbracht verleend bij Koninklijk Besluit van 21 februari 1992, nr. 92.000096: *doorsneden; I in keel een schuinkruis van zilver, vergezeld van twaalf herkruiste kruisjes van goud; II gedeeld; a in azuur een omgewende gekroonde dubbelstaartige leeuw van goud, getongd en genageld van keel; b in keel, bezaaid met elf blokjes van zilver, een dubbelstaartige leeuw van zilver, gekroond van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Voor Thorn bevestigd bij Koninklijk Besluit van 17 februari 1882, nr. 31: *op een met gouden sterren bezaaid ovaal veld van lazuur de goud gevleugelde aartsengel Michaël, in een maliekolder van zilver, een roodgeklauwden draak van sinopel vertrappend en doodend, en houdende in de rechterhand een pijl van goud met bliksemstralen van zilver en in de linkerhand aan een lint van keel een klein goud schild, beladen met een rijksadelaar van sabel (abdij Thorn).*

Ook voor deze gemeente kwam een ontwerp ter tafel van de Heraldische Commissie van het Limburgs Genootschap voor Oudheidkunde en Geschiedenis, ingediend bij brief van 17 maart 2008. Evenals bij Leudal waren hierin, in een doorsneden en in de bovenhelft gedeeld wapen, de gebieden gerepresenteerd die vroeger gezag hadden uitgeoefend over (delen van) het territorium van de gemeente. Een van deze gebieden was opnieuw het graafschap Horne, dat met de drie hoorns de volledige onderste schildhelft kreeg toebedeeld. Voorts was in de bovenste helft de leeuw van het hertogdom Gelre gecombineerd met die van de heren van Pietersheim. Tevens was (wederom) de abdissenstaf van Thorn toegevoegd, staande achter het schild. De Raad stelde vast dat het gedeelte met de hoorns een ongewenste doublure vormde met het ontwerp voor Leudal, dat veel meer recht kon doen gelden op deze symboliek, dat leeuwen al in vele Limburgse gemeentewapens figureren en dat een abdissenstaf buiten het schild in strijd is met de regels. De conclusie was dat het ontwerp onvoldoende recht deed aan het eigen karakter van de nieuwe gemeente.

Besloten werd om een geheel andere weg te bewandelen met als uitgangspunten de naam van de gemeente en de door de commissie aan Leudal toebedachte, maar veel meer op Maasgouw toepasselijke dubbele representatie van het vorstendom Thorn. Dit resulteerde in een ontwerp met een golvende paal als symbool voor de Maas, vergezeld rechts van een zwaard waarmee niet alleen aan de wereldlijke rol van de abdis, maar in de eerste plaats aan het begrip gouw als vroegere bestuurlijke eenheid wordt gerefereerd, en links de abdissenstaf. Uiteindelijk besloot de gemeente dit advies te volgen, waarbij voor een eenkleurig veld werd gekozen. De vijfbladige kroon werd toegekend op grond van de voornaamste rijksmiddenrijke status van het vroegere Thorn.

Bij Koninklijk Besluit van 17 november 2008, nr. 08.003170, werd aan de gemeente Maasgouw het volgende wapen verleend: *in azuur een versmalde golvende paal van zilver, vergezeld rechts van een zwaard en links van een abdissenstaf, beide van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

ROERMOND

K.B. 17 november 2008
no: 08.002850

Doorsneden; I in azuur een dubbelstaartige leeuw van goud, getongd en genageld van keel, gekroond van goud; II in zilver een lelie van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.
Wapenspreuk: AEQUITAS IUDICIA TUA DOMINE in Latijnse letters van keel op een lint van zilver.

Diploma
8 januari 2009

ROERMOND

Deze gemeente werd bij Wet van 14 september 2006 (Stb. 424) met ingang van 1 januari 2007 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Roermond en Swalmen.

Aan de oude gemeenten waren de volgende wapens verleend:

Aan Roermond bij Besluit van de Minister van Algemene Zaken van 10 maart 1941, nr. 1:

doorsneden; I in azuur een dubbelstaartige klimmende leeuw van goud, getongd en genageld van keel, gekroond van goud; II in zilver een lelie van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarden.

Aan Swalmen bij Koninklijk Besluit van 15 augustus 1911, nr. 39: *in sinopel een hermelijnen schildhoofd, beladen met een barensteel van keel en een gedeeld vrijkwartier; I in azuur een omgewende dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde, getongd en genageld van keel; II in goud een leeuw van sabel, getongd en genageld van keel (Gelderland). Het schild met de linkerhand vastgehouden door de daarachter geplaatste figuur van den heiligen Lambertus, gekleed met eene bisschoppelijke dalmatiek van keel, waarover een superhumerale van goud, gedekt met eenen bisschopsmijter van goud, omgeven door eenen nimbus van hetzelfde, en houdende in de rechterhand eenen bisschopsstaf van goud.*

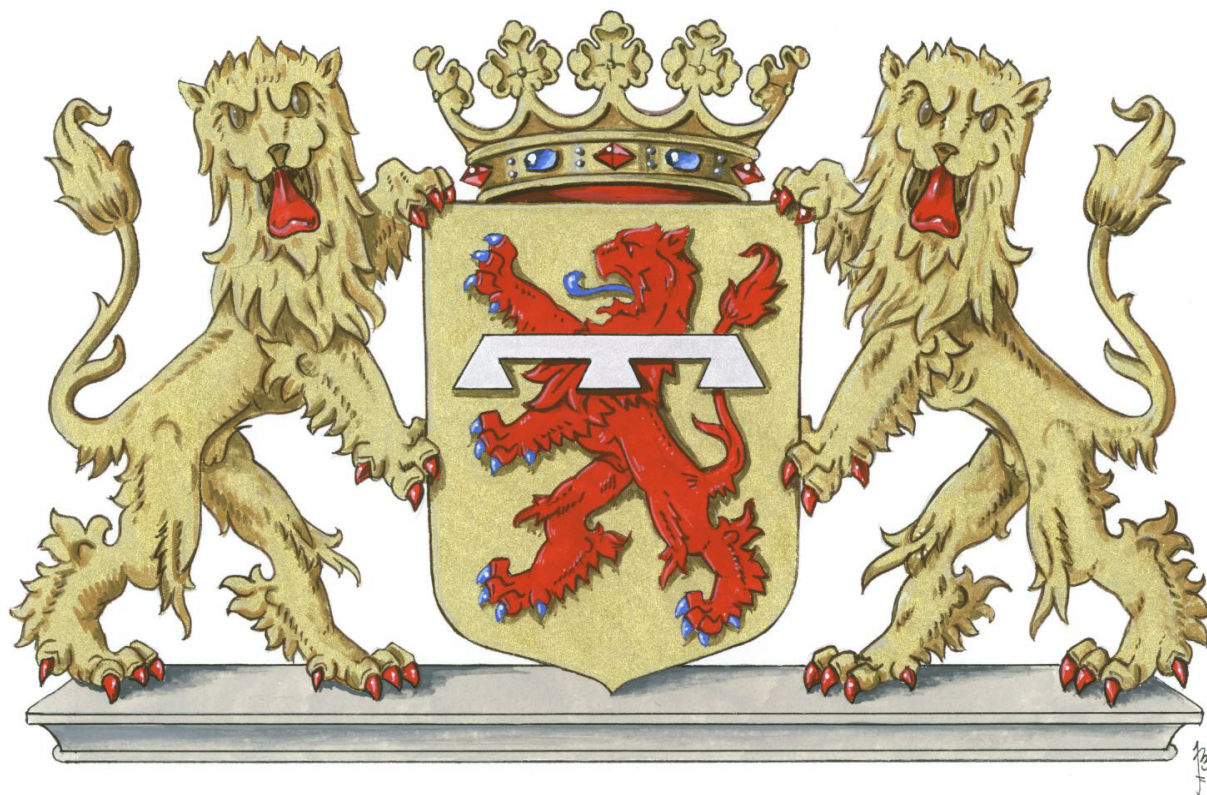
Het betreft hier de derde gemeente met de naam Roermond. Het wapen werd in 1941 verleend aan de eerste gemeente en door de op 1 januari 1991 opgerichte tweede gemeente overgenomen. De huidige (derde) gemeente gaf in haar brief van 20 juni 2007, daartoe geadviseerd door de Commissie Heraldiek van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, de wens te kennen het wapen opnieuw te continueren, maar met een gewijzigde kroon van vijf bladeren en toevoeging van een wapenspreuk. Wat de overname betreft, beriep de gemeente zich op de ouderdom van het Roermondse wapen, als zegel reeds sinds 1385 bekend, en op het feit dat de gemeente Swalmen hierin wordt vertegenwoordigd door de ook in haar wapen aanwezige Gelderse leeuw. De Raad overwoog dat, behalve deze elementen, ook het verschil in grootte tussen beide gemeenten continuatie tot de meest voor de hand liggende optie maakte.

Ten aanzien van de versierselen van kroon en wapenspreuk waren de richtlijnen 5 respectievelijk 7 van de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 van toepassing. Richtlijn 5 schrijft voor dat voor verlening van een andere kroon dan de standaardkroon van drie bladeren en twee parels deze eerder moet zijn gevoerd of 'bijzondere redenen' moeten bestaan. Met de omstandigheid dat, zoals door de gemeente werd aangevoerd, Roermond gedurende vier eeuwen het (bestuurlijke) centrum was van het Gelderse Overkwartier, werd in voldoende mate aan deze eis voldaan. De aangevraagde spreuk, die volgens de gemeente uit 1492 dateert, bleek volgens ingezonden bewijsmateriaal voor te komen op verschillende oude penningen in combinatie met ofwel de lelie of het Gelderse wapen. Hier kon dus, in overeenstemming met richtlijn 7, worden gesproken van 'bijzondere historische omstandigheden'.

De conclusie was dat aan alle gemeentelijke wensen kon worden tegemoet gekomen.

Bij Koninklijk Besluit van 17 november 2008, nr. 08.002850, werd aan de gemeente Roermond het volgende wapen verleend: *doorsneden; I in azuur een dubbelstaartige leeuw van goud, getongd en genageld van keel, gekroond van goud; II in zilver een lelie van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren. Wapenspreuk: AEQUITAS IUDICIA TUA DOMINE in Latijnse letters van keel op een lint van zilver.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

TEYLINGEN

ZH

K.B. 18 maart 2008
no: 08.000487

In goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, met over de borst een barensteel van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door twee aanzienlijke leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.

Diploma
10 april 2008

TEYLINGEN

Deze gemeente werd bij Wet van 15 september 2005 (Stb. 456) met ingang van 1 januari 2006 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Sassenheim, Voorhout en Warmond.

Voor de opheffen gemeenten waren de volgende wapens bevestigd:

Voor Sassenheim bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816: *van goud, beladen met vier banden van keel.*

Voor Voorhout bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 7 oktober 1818: *van zilver, beladen met een blaauwen dwarsbalk en over het geheel met een rood St. Andries kruis.*

Voor Warmond, na aanvankelijke bevestiging bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816, gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 24 november 1927, nr. 8: *in azuur een zilveren kruis; het schild gedekt met eene gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen. Schildhouders: twee aanzierende leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.*

In vooroverleg met de burgemeester was het idee naar voren gekomen om het nieuwe gemeentewapen niet te baseren op de drie rechtsvoorgangers, maar op het wapen van de in 1994 uitgestorven adellijke familie Van Teylingen. Er bestaat geen bewijs dat deze familie, die via drie verheffingen in de negentiende eeuw in de Nederlandse adel werd opgenomen, afstamt van het middeleeuwse riddermatige geslacht van die naam, waarnaar de gemeente zich heeft vernoemd. Zij voerde echter wel het wapen van dit geslacht waarin zij bij deze drie verheffingen werd bevestigd. Het betreft in principe het wapen van de graven van Holland uit een zijtak waarvan het riddermatige geslacht stelde te zijn voortgekomen. Om dit aan te duiden werd het grafelijke wapen vermeerderd met een barensteel, die voor deze familie zowel in het metaal zilver als in de kleur blauw bekend is. In dit verband bleek tevens van belang dat een ander in de middeleeuwen zeer bekend geslacht, dat van de heren Van Brederode, waarvan wordt aangenomen dat het uit Van Teylingen is voortgekomen, hetzelfde wapen voerde, maar met de barensteel steeds in blauw.

De raad van de nieuwe gemeente kon zich, blijkens haar adviesaanvraag van 4 juli 2007, geheel in voornoemd idee vinden, maar de uitvoering van de barensteel bleek nog een punt van discussie te vormen. Men liet aanvankelijk weten een voorkeur te hebben voor blauw met als reden dat deze kleur in de wapens van Voorhout en Warmond voorkomt. Dit argument kwam weinig overtuigend over omdat zilver in deze wapens net zo prominent aanwezig is. Daarentegen waren er wel enkele gronden aan te voeren die pleitten voor het metaal. Allereerst voerde de laatst overgebleven tak van de adellijke familie, waarvan het wapen symbolisch zou worden overgenomen, de barensteel in zilver. Voorts was, op grond van afstamming van het geslacht Van Langerak uit Van Teylingen, de versie met blauw reeds gevoerd door de in 1986 opgeheven gemeente Langerak. Ten slotte was het raadzaam de mogelijkheid open te houden een nieuw toekomstig gemeentewapen te baseren op het wapen van het geslacht Van Brederode, in welk geval dan voor een blauwe barensteel (in het schildhoofd) zou kunnen worden gekozen. De Raad sprak derhalve een voorkeur uit voor zilver en zag zich daarin gesteund door de Stichting Oud Sassenheim, die stelde dat de hoofdtak van het middeleeuwse geslacht de barensteel in dit metaal voerde en ook als enige het recht had dit te doen. Nadat een daartoe strekkend amendement was ingediend, besloot de gemeenteraad dit advies te volgen.

Bij Koninklijk Besluit van 18 maart 2008, nr. 08.000487, werd aan de gemeente Teylingen het volgende wapen verleend: *in goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, met over de borst een barensteel van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door twee aanzierende leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

WIJDEMEREN

NH

K.B. 22 augustus 2008
no: 08.002124

Doorsneden; I in azuur twee dwarsbalken van zilver;
II in zilver vijf vliegende ganzen van sabel, geplaatst
drie en twee. Het schild gedekt met een gouden
kroon van drie bladeren en twee parels.

Diploma
16 september 2008

WIJDEMEREN

Deze gemeente werd bij Wet van 31 mei 2001 (Stb. 328) met ingang van 1 januari 2002 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten 's-Graveland, Loosdrecht en Nederhorst den Berg.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens verleend:

Aan 's-Graveland bij Koninklijk Besluit van 20 juli 1967, nr. 10: *een ingebogen, tot de bovenkant van het schild reikende punt van azuur, beladen met een snoek van goud; aan de rechterzijde van de punt in keel een omgewende trapgans van zilver, gekroond van goud; aan de linkerzijde van de punt in zilver een ooievaar van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Aan Loosdrecht, na aanvankelijke bevestiging bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816, gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 25 oktober 1957, nr. 11: *gedwarsbalkt van zilver en sabel van acht stukken; over alles heen een van keel en zilver in twee rijen geschaakt St. Andrieskruis. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Aan Nederhorst den Berg bij Besluit van het Ministerie van Algemene zaken van 14 maart 1941, nr. 7: *golvend gedwarsbalkt van goud en rood van acht stukken; een barensteel van zilver, over de beide bovenste dwarsbalken heengaande. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Een eerste wapenontwerp was door de gemeente ingediend bij brief van 17 november 2003. Dit ontwerp bestond uit een compilatie van de wapens van de drie samenstellende gemeenten waarin met de regels der heraldiek in strijd zijnde wijzigingen waren aangebracht. Deze konden weliswaar worden gecorrigeerd, maar dit veranderde niets aan de complexiteit van het geheel. Om deze reden besloot de Raad een eigen ontwerp voor te leggen, gevormd uit geheel nieuwe elementen. Drie op een groen veld geplaatste zilveren dwarsbalken, voor elke opgeheven gemeente één, symboliseerden daarin het waterrijke karakter van de nieuwe gemeente en vijf daarop aangebrachte rode bollen de belangrijke dorpskernen. In april 2004 liet de gemeente weten zich niet in dit ontwerp te herkennen en vooralsnog af te willen zien van een wapen.

Tamelijk verrassend na zo lange tijd werd door de gemeente bij brief van 13 februari opnieuw een ontwerp ter advisering toegezonden. In dit ontwerp bleek in ruime mate rekening te zijn gehouden met de door de Raad in 2003 geuite bezwaren. Het in geval van Wijdemeren moeilijk toepasbare principe om uit te gaan van de wapens van de opgeheven gemeenten bleek te zijn losgelaten. Bovendien was nauw aangesloten op het gewraakte ontwerp van de Raad van destijds in die zin dat de symboliek ervan was overgenomen. Door gebruik te maken van drie (normale) dwarsbalken en vijf vliegende ganzen werd het weidse en waterrijke karakter van de gemeente op creatieve en aansprekende wijze verbeeld. Het ontwerp kreeg derhalve een positieve beoordeling, waarbij alleen een heraldische onvolkomenheid moest worden gecorrigeerd. Tevens werd aanbevolen om de aan het geheel toegevoegde schildzoom, door welke de figuratie als het ware leek te worden opgesloten, weg te laten en de naar heraldisch links gewende ganzen in de gebruikelijke richting te laten vliegen. Hiermee kon de gemeente zich verenigen.

Bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 2008, nr. 08.002124, werd aan de gemeente Wijdemeren het volgende wapen verleend: *doorsneden; I in azuur twee dwarsbalken van zilver; II in zilver vijf vliegende ganzen van sabel, geplaatst drie en twee. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

COLOFON

H O G E R A A D V A N A D E L

*Ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10;
samenstelling en bevoegdheid: Wet op de adeldom van 10 mei 1994, Staatsblad 360*

*Bezoekadres (op afspraak): Nassaulaan 2B, 2514 JS Den Haag
(studiezaal geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur)
Postadres: Postbus 16325, 2500 BH Den Haag
Telefoon: 070-3614281 / Fax: 070-3631712
E-mail: info@hogeraadvanadel.nl
Website: www.hogeraadvanadel.nl*

Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) heeft de Raad tot TAAK het adviseren van:

- de minister van Algemene Zaken betreffende naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;*
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omtrent adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;*
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;*
- de minister van Defensie inzake ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.*

De COLLECTIE bestaat uit:

- Archieven van de Hoge Raad van Adel van 1814 tot heden;*
- Genealogische en heraldische handschriften;*
- Enkele archieven van adellijke families;*
- Gespecialiseerde bibliotheek.*

Voorzitter: drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (lid 1984, voorzitter 1991).

Leden: mr. J.P. Eschauzier (1991), jonkvrouw M. van den Brandeler (1992), jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002) en mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005).

Secretaris: mr. E.J. Wolleswinkel (2003).

Eerste medewerker: G.P. Nijkamp.

Tweede medewerker: A. Gritter.

Wetenschappelijk medewerker: drs. C.A.M. Gietman.